

Deklaratorní a konstitutivní rozsudky

Rozsudek o určení, že existuje určitý právní vztah nebo právo, lze jednoznačně pokládat za rozhodnutí deklaratorní. Hmotné subjektivní právo, jehož existence byla takovým rozsudkem deklarována, tu proto existovalo již v době před vydáním rozsudku. Proto den právní moci rozsudku, v případě žaloby, již bylo určeno, že účastník řízení je vlastníkem předmětného domu, nelze považovat za okamžik, kdy účastník řízení nabyl vlastnické právo k domu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 26 Cdo 3589/2007, ze dne 13.8.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců a) V. P. a b) M. P., zastoupených advokátkou, proti žalované H. Š., zastoupené advokátem, o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu, vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 4 C 85/2006, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 16. května 2007, č. j. 19 Co 34/2007-71, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. května 2007, č. j. 19 Co 34/2007-71, a rozsudek Okresního soudu ve Znojmě ze dne 20. listopadu 2006, č. j. 4 C 85/2006-42, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu ve Znojmě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud ve Znojmě (dále též jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 20. listopadu 2006, č. j. 4 C 85/2006-42, vyhověl žalobě a určil, že je neplatná výpověď žalované ze dne 7. dubna 2006 z nájmu žalobců k „bytu sestávajícímu ze dvou pokojů, kuchyně a příslušenství, nacházejícímu se v prvním nadzemním podlaží vpravo domu čp. 16 v B., okr. Z.“ (dále jen „předmětný byt“, resp. „byt“ a „předmětný dům“, resp. „dům“); současně rozhodl o nákladech řízení účastníků.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně jako soud odvolací rozsudkem ze dne 16. května 2007, č. j. 19 Co 34/2007-71, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé, změnil ho v nákladovém výroku a rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastníků.

Z provedených důkazů vzaly soudy obou stupňů mimo jiné za zjištěno, že žalovaná doručila dne 10. dubna 2006 žalobcům výpověď z nájmu bytu ze dne 7. dubna 2006 pro nezaplacení nájemného a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu ve výši několikanásobně přesahující trojnásobek měsíčního nájemného, že rozsudkem Okresního soudu ve Znojmě ze dne 4. dubna 2006, č. j. 11 C 1784/2004-99 (dále též jen „citovaný rozsudek“), bylo pravomocně ke dni 13. dubna 2006 určeno, že vlastníci předmětného domu je žalovaná, že ve výpisu z katastru nemovitostí ze dne 26. dubna 2006 byl jako vlastník předmětného domu označen J. B. a že podle výpisu z katastru nemovitostí ze dne 9. května 2006 byla v katastru nemovitostí zapsána jako vlastnice předmětného domu žalovaná, přičemž jako nabývací titul zde byl označen citovaný rozsudek. Na tomto skutkovém základě odvolací soud shodně se soudem prvního stupně především dovodil, že žalovaná nabyla vlastnické právo k předmětnému domu na základě citovaného rozsudku dne 13. dubna 2006. Poté rovněž dovodil, že výpověď z nájmu bytu ze dne 7. dubna 2006 je neplatná proto, že v době jejího doručení žalobcům (10. dubna 2006) nebyla žalovaná vlastníci předmětného domu (a tudíž ani pronajímatelkou předmětného bytu) a nebyla proto oprávněna dát žalobcům výpověď z nájmu bytu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opřela o ustanovení §

237 odst. 1 písm. a/ a c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“). V dovolání především soudům vytkla, že neprovedly navrhované důkazy, z nichž by vyplynulo, že žalobci nejsou nájemci předmětného bytu a že tudíž nejsou aktivně věcně legitimováni k podání žaloby o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu. Poté vyslovila nesouhlas s právním názorem, že v době dání výpovědi z nájmu bytu nebyla pronajímatelkou předmětného bytu, neboť vlastnické právo k předmětnému domu nabyta na základě citovaného rozsudku až ke dni 13. dubna 2006. V této souvislosti uvedla, že soudy upřednostnily „nesprávný zápis v katastru nemovitostí ... před základním právem vlastnickým“. Dále uvedla, že místní příslušnost soudu se v daném případě neřídí ustanovením § 88 odst. 1 písm. g/ o.s.ř. – správně zřejmě § 88 písm. g/ o.s.ř., nýbrž ustanovením § 85 o.s.ř., a že za této situace nebyl Okresní soud ve Znojmě místně příslušným soudem k projednání této věci. V této souvislosti dodala, že „byt, v tomto případě prostor, jež rozhodnutím správního orgánu ztratil charakter a funkci bytu, není nemovitostí ve smyslu ust. § 88 odst. 1 písm. g/ o.s.ř.“ Z obsahu dovolání vyplývá dovolací návrh, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), za splnění podmínky povinného advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o.s.ř.).

Poté se Nejvyšší soud zabýval otázkou přípustnosti tohoto mimořádného opravného prostředku (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), neboť toliko z podnětu přípustného dovolání lze správnost napadeného rozhodnutí přezkoumat z hlediska uplatněných dovolacích důvodů.

Podle § 236 odst. 1 o.s.ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu se řídí ustanovením § 237 odst. 1 o.s.ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř. nemůže být dovolání v dané věci přípustné, neboť napadeným rozsudkem byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrzen a nikoli změněn.

Dovolání není přípustné ani podle § 237 odst. 1 písm. b/ o.s.ř., a to proto, že rozhodnutí soudu prvního stupně, potvrzené ve výroku o věci samé napadeným rozsudkem, bylo jeho prvním rozhodnutím ve věci.

Podle § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b/ a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přitom podle § 237 odst. 3 o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z toho, že přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř. je spjata se závěrem o zásadním významu rozsudku po stránce právní, vyplývá, že také dovolací přezkum se otevírá pouze pro posouzení otázek právních. Způsobilým dovolacím důvodem, jímž lze dovolání odůvodnit, je v tomto případě zásadně jen důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci; není jím naopak důvod, kterým lze vytýkat nesprávnost skutkových zjištění (§ 241a odst. 3 o.s.ř.). Jelikož ve smyslu § 242 odst. 3 o.s.ř. je dovolací soud - s výjimkou určitých vad řízení - vázán uplatněným dovolacím důvodem, jsou pro úsudek, zda rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam či nikoli, relevantní

pouze otázky (z těch, na kterých rozhodnutí odvolacího soudu spočívá), jejichž posouzení odvolacím soudem dovolatel napadl, resp. jejichž řešení v dovolání alespoň zpochybnil.

Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právním názoru, že výpověď z nájmu bytu ze dne 7. dubna 2006 je neplatná proto, že v době jejího doručení žalobcům (10. dubna 2006) nebyla žalovaná pronajímatelkou předmětného bytu, neboť vlastnické právo k předmětnému domu nabyta na základě citovaného rozsudku až ke dni 13. dubna 2006. Dovolatelka v dovolání správnost uvedeného právního názoru zpochybnila.

Dovolací soud dospěl k závěru, že napadenému potvrzujícímu rozhodnutí lze přisoudit zásadní právní význam pro řešení (předběžné) otázky, zda žalovaná nabyta vlastnické právo k domu na základě citovaného rozsudku až dne 13. dubna 2006. Je-li podle závěru dovolacího soudu napadené rozhodnutí zásadně právně významné, stává se tím dovolání - pro řešení uvedené otázky - přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř.

Podle § 242 odst. 1 a 3 o.s.ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden; přitom je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o.s.ř. vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlídnout k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3 o.s.ř. (uvedené vady nebyly v dovolání uplatněny a z obsahu spisu nevyplývaly), jakož i k tzv. jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.).

Dovolací soud zastává názor, že námitkou, že místní příslušnost soudu se v daném případě neřídí ustanovením § 88 písm. g/ o.s.ř., nýbrž ustanovením § 85 o.s.ř., a že za této situace Okresní soud ve Znojmě rozhodl v dané věci jako soud místně nepřislušný, dovolatelka uplatnila existenci vady, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, tj. dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.

Soudní praxe se ustálila v názoru, že k řízení o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu je ve smyslu § 88 písm. g/ o.s.ř. výlučně místně příslušný soud, v jehož obvodu se byt nachází (srov. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. února 2007, sp. zn. 42 Co 52/2007, uveřejněné pod č. 6 v sešitě č. 1 z roku 2008 časopisu Soudní judikatura /citované usnesení bylo na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky konaném dne 9. ledna 2008 schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek/). S přihlédnutím k uvedenému byl Okresní soud ve Znojmě místně příslušný k řízení o žalobě na určení neplatnosti výpovědi z nájmu předmětného bytu, a proto dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. nebyl použit opodstatněně.

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 711 odst. 1 obč. zák. pronajímatel může vypovědět nájem pouze z důvodů uvedených v zákoně. Ve smyslu § 711 odst. 2 písm. b/ obč. zák. může pronajímatel vypovědět nájem bytu bez přivolení soudu i tehdy, jestliže nájemce hrubě porušuje své povinnosti vyplývající z nájmu bytu, zejména tím, že nezaplatil nájemné a úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu ve výši odpovídající trojnásobku měsíčního nájemného a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu. Podle § 711 odst. 3 věty první obč. zák. písemná výpověď pronajímatele musí být doručena nájemci. Podle § 711 odst. 5 obč. zák. nájemce není povinen byt vyklidit, pokud podá ve lhůtě šedesáti dnů ode dne doručení výpovědi žalobu na určení neplatnosti výpovědi a řízení není ukončeno pravomocným rozhodnutím soudu.

Z uvedeného vyplývá, že oprávnění dát nájemci výpověď z nájmu bytu svědčí pronajímateli jako vlastníku domu, v němž se pronajatý byt nachází; jinak tomu – v rámci daného nájemního vztahu k bytu – ani být nemůže. Zbývá dodat, že pronajímatel (pronajímatelé, pokud jako spoluvlastníci domu dali nájemci výpověď z nájmu bytu) je v řízení o žalobě podle § 711 odst. 5 obč. zák. rovněž pasivně věcně legitimován.

V posuzovaném případě je nepochybné, že rozsudkem Okresního soudu ve Znojmě ze dne 4. dubna 2006, č. j. 11 C 1784/2004-99, bylo pravomocně ke dni 13. dubna 2006 určeno, že vlastníci předmětného domu je žalovaná. V procesní nauce se rozsudky třídí podle různých hledisek. Vedle jiných je známé také třídění rozsudků na deklaratorní a konstitutivní. Rozhodnutí deklaratorní se o sporném hmotněprávním vztahu toliko závazně vyslovuje, aniž ho mění. Rozhodnutí konstitutivní jsou přímo důvodem vzniku, změny nebo zániku hmotněprávních vztahů. Rozhodnutí deklaratorní tedy zůstávají svou povahou nutně skutečností pouze procesní, vytvářející vztahy procesní založené závazným výrokem soudu o hmotných subjektivních právech, které trvaly již před vydáním rozhodnutí a které mají tedy účinky ex tunc. Deklaratorní rozsudek proto nemá vliv na existenci hmotněprávních vztahů mezi účastníky řízení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. května 1997, sp. zn. 3 Cdon 1121/96, uveřejněné na straně 589 v sešitě č. 11 z roku 1997 časopisu Právní rozhledy, a dále např. ze dne 24. ledna 2007, sp. zn. 33 Odo 65/2005). Naproti tomu rozhodnutí konstitutivní jsou svou podstatou nejen skutečností procesní, nýbrž i hmotněprávní, neboť jsou přímo ve smyslu ustanovení hmotného práva samy teprve důvodem vzniku nového předtím neexistujícího hmotněprávního vztahu, popřípadě jeho změny či zániku; jsou s nimi proto spojeny nutně účinky ex nunc. Konstitutivní rozhodnutí tedy nedeklaruje již existující práva a povinnosti, ale zasahuje do hmotněprávní sféry účastníků tak, že zakládá, mění nebo ruší subjektivní práva a povinnosti (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1438/2004).

Rozsudek o určení, že zde existuje určitý právní vztah nebo právo, lze – s přihlédnutím k uvedenému – jednoznačně pokládat za rozhodnutí deklaratorní. Hmotné subjektivní právo, jehož existence byla takovým rozsudkem deklarována, tu proto existovalo již v době před vydáním rozsudku. Proto den právní moci rozsudku, jímž bylo určeno, že žalovaná je vlastníci předmětného domu (v daném případě rozsudku Okresního soudu ve Znojmě ze dne 4. dubna 2006, č. j. 11 C 1784/2004-99), nelze považovat za okamžik, kdy žalovaná (teprve) nabyla vlastnické právo k domu. Lze uzavřít, že dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. byl uplatněn opodstatněně.

S přihlédnutím k uvedenému nemůže napadené rozhodnutí obstát. Proto je Nejvyšší soud podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. zrušil, aniž se – zejména z důvodů nadbytečnosti – zabýval dovolací námitkou týkající se neprovedení navrhovaných důkazů, z nichž mělo vyplynout, že žalobci nejsou nájemci předmětného bytu. Jelikož důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.), který se bude zabývat také otázkou, zda žalobcům svědčí nájemní právo k bytu a zda tak jsou v dané věci aktivně věcně legitimováni.

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)

- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)